

**Курганська М. Г., здобувач вищої освіти ступеня магістр*
Державний біотехнологічний університет, Україна**

Діагностика структурних галузевих трансформацій сільського господарства в Україні

На сучасному етапі поширення глобалізаційних процесів та кризових явищ в світі, зокрема в Україні, існує потреба в нових підходах до організації виробництва сільськогосподарської продукції, для того, щоб гармонізувати структуру галузі, оскільки існують галузеві особливості, специфіка державної політики та інші чинники, які визначають напрямки економічного розвитку аграрної сфери країни. Проблема структурних трансформацій в галузі сільського господарства і зайнятості в аграрній сфері присвячено багато наукових дослідження таких науковців: О.М. Трегуб, С.В. Засанської, Л. О. Потравки, І. В. Кошкालди, А. П. Павлюк, Д. С. Покришки, Я. В. Белінською та ін. Проте, прогресуючі сьогодні зміни у структурі виробництва продукції сільського господарства та пов'язані з ними зміни у зайнятості сільського населення у рослинництві і тваринництві зумовлюють необхідність подальшого дослідження.

Погоджуючись з думкою Потравки Л. О., вважаємо, що в межах концепції структурних перетворень сільського господарства варто визначити формування конкурентного інституційного середовища, що буде стимулювати активізацію підприємництва з залученням капіталу у різні галузі сільського господарства. Окрім цього, важливим пріоритетом є здійснення структурної диверсифікації сільського господарства з метою збалансованого просторово-економічного розвитку. Техніко-технологічна модернізація галузей сільського господарства на основі використання новітніх досягнень науки також визначається пріоритетним напрямом структурних трансформацій сільського господарства [1, с. 120].

Дослідження Засанської С. В. дають змогу побачити, що виробництво продукції тваринництва скорочується. У сільськогосподарських підприємствах та у господарствах населення найбільше потерпає кількість великої рогатої худоби та птиці. Подорожчання ринкової ціни молодняка, а також витрат на його вирощування особливо відчуваються товаровиробниками [2].

Підтримуємо думку О. М. Трегуб що, гармонізація галузевої структури сільськогосподарських підприємств – це складний багатогранний процес приведення сукупності одиниць, які беруть участь у виробництві продукції та послуг сільського господарства, у стан збалансованості та узгодженості. Галузева структура може існувати на будь-якому рівні економічних систем: на рівні окремих сільськогосподарських підприємств, регіонів, областей, країн. При цьому галузь, так само, як і галузева структура, певною мірою теж є структурою. Галузеву структуру утворює саме склад галузей та співвідношення між ними.

Гармонізація має проводитись із дотриманням принципів: планування, обмеження, стабілізації та узгодження [3, с. 116-117]. Досліджуючи питання

* Науковий керівник – В. В. Ярова, канд. екон. наук, доцент

галузевої структури аграрних підприємств Трегуб О. М. поділяє господарства за структурою чистого доходу від реалізації продукції і послуг у такі групи: диверсифіковані підприємства в яких рівень спеціалізації за ентропійним показником коливається від 0,002 до 0,153; середньо спеціалізовані підприємства з коефіцієнтом від 0,153-0,264; вузькоспеціалізовані підприємства мають коефіцієнт від 0,264 до 0,387; вузькоспеціалізовані з ознаками гармонійної структури з коефіцієнтом 0,387 до 0,610.

Отже, вважаємо, що гармонізація структури галузі сільського господарства в Україні є першочерговим завданням. Враховуючи, що аграрне підприємство є системою, а галузь - підсистемою, доцільно оцінювати такі показники як чистий дохід від реалізації продукції, структуру витрат, та структуру зібраних площ. Все це значно впливає на гармонізацію галузевою структури. Тому провели дослідження структури виручки від реалізації де з 28-ми підприємств Краснокутського району Харківської області лише 8 підприємств (або 28,6% загальної кількості) в 2020 році вирощувало продукцію тваринництва.

Нами було проведено аналіз динаміки частки основних видів сільськогосподарської продукції у структурі валової продукції в господарствах Харківської області для підтвердження тези про важливість гармонізації галузі сільського господарства. У результаті проведеного аналізу встановлено, що за 2010-2020 рр. відбуваються негативні тенденції, які розпочалися на початку 2000-х років і стосуються зменшення частки виробництва продукції тваринництва, з одного боку, і зростання питомої ваги продукції рослинництва, з іншого боку. Якщо у 2010 р. на долю продукції тваринництва припадало майже 30% від загального обсягу виробництва, то за 11 років цей показник зменшився удвічі і становить лише 15,1%. У розрізі окремих видів продукції тваринництва частка продукції вирощування сільськогосподарських тварин скоротилася на 6,1%, молока – на 4%, яєць – на 3,8%. По продукції рослинництва скорочення питомої ваги відбувається лише по групі технічних культур за рахунок суттєвого зменшення посівів цукрових буряків. Але, враховуючи те, що за цей період відбулося значне зростання посівів соняшнику, питома вага технічних культур у підсумку не зазнала змін. Головні зміни стосуються групи зернових і зернобобових культур, частка яких в загальному обсязі виробництва зросла з 19,6% до 40,8%, тобто на 21,2%. Тому питома вага продукції рослинництва в цілому зазнала змін в сторону збільшення на 14,5% до рівня майже 85%.

Зазначені тенденції є характерними і для інших областей України, таких як Луганська, Миколаївська, Полтавська, Сумська, Чернігівська, по яких частка продукції тваринництва в загальному обсязі не перевищує 30%. Проте, існують області, які приділяють значну увагу розвитку галузі тваринництва. Наприклад, в Івано-Франківській області питома вага продукції тваринництва більше 50%, Закарпатській області – 48,9%, Волинській області – 44%, Львівській та Черкаській області – 40%.

На нашу думку такі галузеві трансформації несуть негативні наслідки для зайнятості сільського населення та порушують раціональне співвідношення між окремими галузями та виробництвами.

Кукель Г. С. та Роледерс В. В. пропонують регулювання ринку праці через

розвиток органічного сільського господарства яке може бути реалізовано шляхом створення нових робочих місць в селі; підвищення ефективності господарств за рахунок диверсифікації сільськогосподарської продукції; збільшення доходів сільськогосподарських підприємств і, як наслідок, збільшення бюджетів сільських громад, інші позитивні соціальні зрушення, що є надзвичайно актуальними для держави. [5, с. 50].

Отже, вдосконалення підходів формування галузевої структури сільського господарства залежить від оптимального співвідношення між галуззю рослинництва і тваринництва, завдяки якому буде досягнуто високий рівень ефективного функціонування всіх підприємств галузі. В умовах обмеженості матеріально – технічних та фінансових ресурсів формування галузевої структури повинне здійснюватися з урахуванням скорочення низькорентабельних галузей та за рахунок перерозподілу ресурсів. Для досягнення стабілізації галузі тваринництва та подальшого збільшення поголів'я худоби необхідно здійснювати державне економічне регулювання шляхом забезпечення мотиваційних умов щодо нарощування рівня інтенсивності та підвищення ефективності інтенсифікації виробничих процесів.

Тому, метою трансформаційних процесів є гармонізація галузей сільського господарства, досягнення пропорційності у розвитку, збалансоване співвідношення між окремими виробництвами.

Список використаних джерел:

1. Потравка Л. О. Сучасний стан структурних трансформацій сільського господарства України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Випуск 4. С. 118-121.
2. Засанська С. В. Тенденції виробництва продукції сільського господарства. *Ефективна економіка*. 2014. №9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3364>
3. Трегуб О. М. Теоретичні засади гармонізації галузевої структури сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: економіка і менеджмент*. 2015. Вип.13. С. 115-118. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/26.pdf>
4. Кошкалда І. В., Трегуб О. М. Концептуальні засади гармонізації галузевої структури сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2017. Випуск №3. С. 37-44.
5. Кукель Г. С., Роледерс В. В., Семчук І. В. Оцінка зайнятості в сільському господарстві України. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Випуск №1(75). С.47-51. URL: http://www.psaejrnl.nau.in.ua/journal/1_75_2_2020_ukr/9.pdf